

Nenásilná komunikace v ČJ na 2. stupni (1)

Propojení znalostí z bohemistiky, didaktiky a nenásilné komunikace.

Teorie: diferenční a inferenční/pragmatické přístupy k jazyku + nenásilná komunikace.

Praxe: propojení všech složek českého jazyka s nenásilnou komunikací (na konkrétním příkladu:

R. Fulghum: Mořská panna — povídka, črta; zážitkovou formou).

E — Pro dnešní hodinu potřebuju, abyste se rozdělili na obry, čaroděje a skřítky (každý za sebe do chatu napíše, zda chce být obr, čaroděj, nebo skřítek, femininní protějšky jsou samozřejmostí, kdo chce být neutrum, také může, např. můžete být skřítke)

U — Četba textu „Mořská panna“ (R. Fulghum) — 1. část, tj. až po větu: „Ale jsou, třeba já jsem!“

Přečtete si prosím text a poté vymyslete a запиšte prosbu či žádost, kterou jedna postava pronese k druhé (a vice versa) za účelem odvrácení hrozícího konfliktu (na konci úryvku), tj. tak, aby si postavy vzájemně rozuměly a mohly si případně vyhovět. Na tento úkol potřebujeme přibližně 5–10 minut.

MOŘSKÁ PANNA

Měli jsme si hrát na obry, čarodějnice a skřítky.

Dostal jsem na starost asi osmdesát sedmi- až desetiletých dětí, zatímco si jejich rodiče vyřizovali rodičovské záležitosti, a tak jsem to svoje hejno nahnal do shromažďovací síně kostela a vysvětlil jsem pravidla. Je to hra kámen, nůžky, papír ve větším měřítku a je při ní nutné provádět jistá intelektuální rozhodnutí. Ale ve skutečnosti jde o to, dělat spoustu rámusu a honit se s ostatními tak dlouho, až nikdo neví, na čí straně jste, ani kdo vyhrál.

Zorganizovat plnou místnost rozdováděných školáků do dvou družstev, vysvětlit podstatu hry, dosáhnout konsensu o tom, kdo patří do kterého družstva — to všechno není nic snadného, ale my to díky dobré vůli dokázali a mohli jsme začít.

Vzrušení z honičky dosáhlo vrcholu a já vykřikl: „Teď se musíte rozhodnout, co jste — OBR, ČARODĚJ nebo SKŘÍTEK!“

Zatímco se skupinky horečně šeptem radily, něco mě zatahalo za kalhoty. Stojí tam holčička, dívá se nahoru na mě a znepokojeně se ptá tichým hláskem: „A kde mají stát mořské panny?“

Kde mají stát mořské panny?

Dlouhé ticho. Velmi dlouhé ticho. „Kde mají stát mořské panny?“ opakuju.

„Ano. Víte, já jsem mořská panna.“

„Mořské panny nejsou.“

„Ale jsou, třeba já jsem!“

(1) Třída rozdělena na skupiny cca po 3 (i distančně to lze)

V každé skupině jsou následující role:

- pozorovatel
- pocitář
- potřebář

(Lze navázat na obry, čaroděje a skřítky — pokud to vychází)

jedna role je navázána na druhou, tedy pozměnit zadání tak, aby se mohli vzájemně ovlivnit a dle výsledků předchozích skupin pozměnit své řešení... (kooperace)

- i. pozorovatelé pozorují situaci a popíšíou ji svými slovy (aniž by jednotlivé aktéry hodnotili)
- ii. pocitáři sepíšíou pocity, které oba aktéři patrně v danou chvíli mají
- iii. potřebáři napíšíou, co jednotliví aktéři v danou chvíli patrně potřebují (a) od toho druhého či (b) tak vůbec.

skupina A — pozorovatelé

B — pocitáři

C — potřebáři

B pocitáři:

pozit. pocity: radost, láska, štěstí, bezpečí/splynutí/ vnitřní klid

neg. pocity: smutek, zlost, strach, odpor, zhnusení (překvapení?)

pozorovatelé píšou svá pozorování (pokud možno bez hodnocení)

Nyní máte za úkol znovu formulovat žádost obou hlavních postav minipříběhu, ovšem tentokrát pro svou formulaci využijte poznatky z předchozí aktivity. Je tedy potřeba formulovat žádost, kterou by jedna postava na základě pozorování, pocitů a potřeb mohla sdělit postavě druhé, a to dle následujícího vzoru (více času 10–15 minut):

*Když vidím/slyším... (např. dění kolem sebe — nutno pojmenovat dané dění "maximálně konkrétně"),
cítím (se)... (např. vystrašeně, napjatě, nesvá/nesvůj...)*

a potřebuju... (např. více času na rozhodnutí...)

Mohl(a) bys prosím... (opět "

co nejkonkrétněji", např.: 3 minuty počkat)?

Výsledek pošlete do společného chatu (např. skřítci: Když..., potřebuju...)

- pozorování
- pocity
- potřeby
- prosba

Srovnání původní formulace žádosti/prosby a formulace současné. Diferenční popis rozdílů.

Která z formulací má podle Vás větší šanci na (inferenční/pragmatický) úspěch komunikace těchto dvou aktérů?

A proč?

(5 minut)

Dovětek:

Ve škole s žáky je potřeba jít po jednotlivých krocích... Nejdříve trénovat jen pozorování, potom jen pojmenování pocitů, potom jen pojmenování potřeb, a teprve nakonec trénovat celé formulace. (Je to něco jako klasická "poučka": Mluv celou větou... Jen je to posunuto na: Mluv celým souvětím... ;-))

2. část textu (z celkových tří částí)

Neuměla si představit, že by byla obr, čaroděj nebo skřítek. Znala svou kategorii. Mořská panna. A nechtěla ze hry odejít a postavit se ke stěně, kde měli stát poražení. Chtěla se zapojit tam, kde mořské panny zapadnou do celého schématu. Nechtěla se vzdát své důstojnosti a identity. Považovala za samozřejmé, že pro mořské panny je někde místo, a já vím, kde to je.

Tak tedy kde mají stát mořské panny? Všechny „mořské panny“ — všichni ti, kteří se liší, kteří nezapadají do normy a nevystačí s nabízenými příhrádkami a škatulkami?

Odpovězte na tuhle otázku, a na své odpovědi můžete postavit myšlenkový směr, zemi nebo celý svět.

A jaká že byla v tu chvíli moje odpověď?

Žactvo ve skupinách odhaduje další vývoj děje.

Jednou za čas řeknu přesně to, co je třeba. „Mořská panna se postaví sem, hned vedle Mořského krále!“ (Ano, hned tady vedle královského šaška, dodal jsem v duchu.)

A tak jsme tam stáli, drželi jsme se za ruce a sledovali houfy čarodějů, obrů a skřítků, jak se míhají ve zmateném víru.

Mimochodem není pravda, že mořské panny neexistují.

Já znám aspoň jednu osobně.

Držel jsem ji za ruku.

Na konci ještě (možný, nikoliv nutný) úkol navíc, zamyšlení:

Jak tu situaci asi četla postava toho učitele, pastora, kněze... (?)

Co si asi myslel, že mořská panna cítí, potřebuje a žádá?

Lze to vysoudit z toho, jak reagoval?

Nehodnoťme přitom, zdali reagoval správně či špatně.

Najdi v paměti nedávnou událost, kdys s někým blízkým řešil nějaký konflikt.

text formou volného psaní — pozorování

škrtnout v textu hodnocení (× zůstane vidět)

přeformulovat volné psaní na čisté pozorování

(nikoliv vyjmenuj, ale) pojmenuj své pocity během daného konfliktu (kartičky s emocemi, příp. appka)

Na jaké potřeby tvé pocity poukazují? Pojmenuj je, příp. přidej komentář (dobrovolné sdílení ve dvojicích)

Formuluj žádost/prosbu/touhu, která může příště v podobné situaci zaznít.

Jak se teď cítíš? (Celé na jednom pracovním listu?)

Jak se teď cítíte?

Kdo *nenásilku* neznáte, zkuste se při nejbližší příležitosti chvíli pozorovat a potom pojmenovat pocit, potřebu a vyslovit prosbu. Mně se to daří většinou až večer — s odstupem... ale prosbu lze dotyčnému poslat i přes messenger... :-)

Závěr:

- Nenásilnou komunikaci (NK) lze propojit s výukou českého jazyka i literatury (s celostní didaktikou češtiny).
- Celostní didaktika češtiny (diference + inference + reference).
- V mé přípravě je propojení literární výchovy, jazykové, komunikační i tzv. slohové složky (tento trend sledují i návrhy nových RVP).
- Kde byla ta složka jazyková? Inference, komunikace, sémantická analýza textu (nikoliv VV apod., ale pozorování, pocity, potřeby, prosba, interpretace textu — psaného i mluveného).
- Výstupy RVP? Jen v číslech: ČJL-9-1-01, 02, 9-2-04, 05, 06, 9-3-01, 9-3-03, 9-3-04 :-). Adekvátní výrazové prostředky? Nástroj?

tipy:

Johanna Nejedlová – chystané materiály pro výuku sexuální výchovy (= výuka mj. komunikace)

rozhovor mých studentů s manžely Kopřivovými o nenásilné komunikaci a o konceptu Respektovat a být respektován:

https://www.youtube.com/watch?v=QfBR5wy66rQ&ab_channel=Tom%C3%A1%C5%A1Hor%C4%8Di%C4%8Dka, 20.12.2020.